GAZİ ÜNİVERSİTESİ

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

GAZİ UNIVERSITY
JOURNAL OF GAZI FACULTY
OF EDUCATION

DR. HİMMET BİRAY ÖZEL SAYISI

ÂKİF MEVLİDİ YAHUT KADINLAR MEVLİDİ

Abdulkerim ABDULKADİROĞLU*

ÖZET

Türk kültüründe ve Türk Edebiyatı Tarihi'nde Mevlid'in ayrı bir yeri vardır. Değişik vesilelerle bir merasim havası içinde okutulan mevlid, farz ibadetler dışında değişik kesimlerden insanları bir araya getiren en büyük etken olmuştur. Pek çok şair mevlid yazmışlardır ve bunların değişik dillere tercümeleri yapılmıştır. Hepsinden çok Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât adlı metni geniş kitlelerce daha fazla kabul görmüştür. Mevlid yazan diğer şairlerden biri olan Âkif Efendi'nin, anılan metinden mülhem mevlidi, bugüne kadar sadece ismen biliniyordu. 1814'te Bursa'da vefat eden ve oralı olduğu bilinen Âkif'in mevlidini bu şehirde bugün bilen yoktur. Fakat yaklaşık 150 yıldan beri, halen de aynı metin Kastamonu'da hanımlar arası evlerde okunmakta ve Kadınlar Mevlidi olarak bilinmektedir. Bu yazıda Âkif Mevlidi'ni ilk defa yayımlayarak bu kültüre ve Türk Edebiyatı Tarihi'ne bir katkıda bulunduğumuza inanıyoruz.

ABSTRACT

Mawled (not Mawleed) has a special place in the Turkish culture and in the History of Turkish Literature. Mawled, used to be conducted for different purposes in a celebrating manner, has been an important factor bringing people together other then compulsory religious duties. Various poets had written mawleds and they had been translated into different languages.

Amongst the different mawleds; The Vesiletü'n-Necât, written by Süleyman Çelebi, was accepted and known commonly.

One of the other mawled writers was Âkif Efendi and his religious poem influenced from Süleyman Çelebi, had been known by his name.

The Mawled of Âkif who had lived and died in Bursa, in 1814 is not known even today.

His mawled interestingly, had been known in Kastamonu for 150 years and is still voiced in women's

* Prof.Dr.,Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

meeting in this city. That's why this mawled is known Women's Mawled. By explaining Âkif's Mawled in this article; we believe that we contribute to this culture and History of Turkish literature.

Mevlid, ism-i zaman ve ism-i mekân olup ıstılâhî olarak kazandığı anlam ile Hz. Peygamber'in doğum zamanı, doğduğu mekân ve doğumu esnasında meydana gelmiş olayların anlatıldığı eserlerin tamamına ad olmuş ve Türk edebiyatı tarihinde oldukça zengin boyutlu bir tür olarak kültürümüzün baş köşelerinden birini, başlı başına işgal etmiştir. 1928 öncesi ve sonrası baskısı yapılmış bazı metinlerde ve elyazma nüshalarının kapaklarında görülen, ism-i mef'ûl sigası ile **mevlûd** ve **mevlûdü'n-nebî** şeklindeki adlandırmalar, kelimenin yanlış kullanılmasından ibaret olup doğrusu **Mevlid**'dir. Zaman zaman görülen ve telaffuz edilen **mevlîd** kullanımı da hatalıdır.

Hz. Peygamber'in hayatını ve bu hayatın değişik yönlerini konu edinen ve **Hilye, Şemâil-i Şerîfe, Sîre, Magazi, Şevâhidü'n-nübüvve, Kısâs-ı enbiya,...** gibi başlıklar altında ayrı ayrı tür olan diğer eserlere nazaran, çok değişik vesilelerle sıkça okunan mevlidin dil, tarih, edebiyat, psiko-sosyal ve folklor açılarından üzerinde ne kadar durulsa azdır ve ummadığınız anda yeni yeni malzeme ortaya çıkmaktadır.

Hayatın her döneminde ve her vesileyle okunan ve keyif alınarak dinlenen mevlidin bu hüsn-i kabulünü, yazarlarının, özellikle Süleyman Çelebi'nin samimiyetinde ve Hz.Peygamber'e olan gönül bağlılığında aramalıyız. Mesneviler içinde bundan daha çok okunan, hatta kulak kültürü ile dinleye dinleye ezber edilen bir başkasının olacağını sanmıyorum. Öncelerde olduğu gibi günümüzde de, farz olan namazlar, özellikle inananları camilerde toplayan cuma namazları dışında, evlerde olsun, camilerde olsun, insanları bir araya getiren tek husus **mevlid merasimidir**. Az veya çok ikramın da mevcut olduğu **mevlid okutma** işine **mevlid merasimi** denmesi âdet olmuştur. Bu sebeplerden dolayı, mevlidin pek çok baskısı yapılmıştır. 1928 öncesi, 1270 (1853)-1340 (1924) yılları arası tarihli; takiben tarihsiz dört baskısı olmak üzere toplam 27 kez basılmıştır. Süleyman Çelebi Mevlidi olarak bu mevlidden başka matbu mevlidler de vardır. (Bkz.Özege 1975 c.3, s.1131-1133)

Kütüphanelerde ve özel ellerde bulunan yazma mevlid nüshalarının sayılarını bilebilmek mümkün değildir. Çünkü hemen her yerleşim yerinde, hat değeri olsun olmasın, pek çok kimse tarafından en az bir kere çoğaltılmış (istinsah edilmiş) tır. Çevresinde biraz da hattat olarak tanınanlarca çoğaltılan ve mevlidhanlar elinde bulunan nüshaların sayıları binleri aşar. Ne var ki mevlid metninin bunca çoğaltılıp okunmasının sonucu bilerek veya bilmeyerek metne müdahale edilmesini, yahut hatalı imlâ farklılıklarını netice vermiştir.

Mevlid kültürü toplumlar arasında o derece kabul görmüştür ki diğer dillerde de metinler meydana getirilmiştir. Bu konuda merhum hocam Prof.Dr.

M.Tayyib Okiç'in "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin Tercümeleri" başlıklı yazısı; makale sonunda klişelerin de bulunması bakımından en kapsamlısıdır. (Okiç 1976) Mevlid üzerinde yaklaşık yarım asır önce geniş bir doktora çalışması yapan Doç.Dr. Necla Pekolcay Hanımın bu çalışmasının **Mevlid/Süleyman Çelebi** kısmı yayımlanmıştır. (Pekolcay 1980). Merhum Prof.Dr.Ahmet Ateş'in **Vesîletü'n-Necât/Mevlid** başlıklı çalışması (Ateş 1954), hiçbir çalışmada gözardı edilemeyecek bir düzeydedir. Mevlid konusunda sayılamayacak kadar piyasa neşri de bulunmaktadır.

Mevlid metinleri söz konusu edilince Süleyman Çelebi dışındaki özellikleTürkçe mevlid yazarları ve onların metinleri de ayrı bir önem arzetmektedir. Bu metinlerin çoğu Vesîletü'n-Necât'tan mülhem olarak meydana getirilmişlerdir. Prof.Dr. Hasibe Mazıoğlu'nun "Türk Edebiyatı'nda Mevlid Yazan Şairler" makalesi (Mazıoğlu 1974) ile "Yeni Mevlid Metinleri" (Mazıoğlu 1975) bildirisi, bu türde çalışma yapacakların ufuklarını genişletmektedir.

* * *

Konumuz olan Âkif Mevlidi de Vesîletü'n-Necât'tan mülhem olarak kaleme alınmış mevlidlerden biridir. Bu konu etrafındaki çalışmamın başlangıcı yaklaşık on beş sene öncesine dayanmaktadır. Doğduğum yer olan Kastamonu'da satırlara geçmiş ve yaşanan zengin bir Türk İslâm kültürü hakimdir. Bu hususa dair "Kastamonu'da Dinî Folklor veya Dinî-Manevî Halk İnançları" başlıklı çalışmamı, 1986'da Milletlerarası bir kongrede bildiri olarak sunmuş (Abdulkadiroğlu 1997/2 s.158-188); bölgesi içinde mütâlaa ederek, aslında Kastamonu'dan kopmuş olan Bartın'dan da bir örnek vermiştim (Abdulkadiroğlu 1997/2 s.189-217). Mevlid Geleneği ve mevlid törenlerinin bu şehrimizde ayrı bir yeri vardır. Âkif Mevlidi'ne geçmeden önce bu konuyu biraz işlemek istiyorum:

Kastamonu'da Mevlid Kültürü: Pek çok yerleşim yerimizde olduğu gibi Kastamonu'da da mevlid çok değişik vesilelerle okunmaktadır. Elimiz altında bulunan Hicrî 1324 baskılı **Musahhah Mevlid-i Şerif**'in dış kapağı üzerindeki şu not câlib-i dikkattir: "İşbu nüsha-i musahhaha ilk defa 1306 sene-i hicriyyesinde Dersaâdet'de ve andan ahz ile Kastamonu Vilayet Matbaası ile diğer bir matbaada ve dördüncü defa yine Dersaâdet'de ve beşinci defa olarak Mi'râc-ı Şerîf Fasl-ı ahîri bir derece daha tatbik ve tavzîh ile ... ve altıncı defa âhirine mevlid-i şerîf duâsı ilâve olunarak tab olunmuştur." Bu metnin, ilk baskısının İstanbul'da yayımlanmasını takiben ikinci baskının **Kastamonu Vilayet Matbaası**'nda yapılmış olması anlamlıdır ve yörede mevlid kültürünün kökleri hakkında fikir vermektedir. Tabii ki o dönemde Kastamonu Vilayet

Matbaası, hatırı sayılır düzeyde idi ve kapasite olarak İstanbul'dan sonra adını duyurmuştu.

Bölgede hâlen de yaşayan mevlid kültürü etrafında, desteksiz, ama kalıcı ve bugün kıymeti daha iyi anlaşılan merhum İhsan Ozanoğlu'nun yazdıkları da bu konuda ipuçları vermektedir. Adıgeçenin Kültür Bakanlığı HAGEM arşivinde bulunan aşağıdaki çalışmaları üzerinde durulmalıdır. Esas konumuz Kadın mevlidi olduğundan o konuya aşağıda temas edilecektir.

NE 730089 İhsan Ozanoğlu **Mevlid Hikâyesi**. Genellikle **kadın mevlidlerinde** mevlid hikâyesi manzûmesinin okunması şarttır. Bu hikâyeyi aşağıda verilecek olan metnin baş kısmına alacağız.

NE 730086 Köy Mevlidi. Malum metindir.

NE 730085 **Kadın Mevlidi**. Bu mevlid çok değişik ilâvelerle ve pek çok yeri Süleyman Çelebi metninden alınmış parçalarla doludur. Bu metnin başlığı her ne kadar Kadın Mevlidi ise de biz bundan farklı bir metni, Âkif Mevlidi'ni vereceğiz. Kadınlar Mevlidi genel olarak evlerde okunmakla beraber hanımlar arasında camilerde de okunduğu olur.

NE730038 Mevlid/Derviş Osman. Bu metin gelecekte yapılacak başka bir çalışma içine dahil edilecektir.

NE 730037 Mevlid/Süleyman Çelebi.

Âkif Mevlidi'nden söz eden Bursalı Mehmed Tâhir'dir. (Tahir 1333 c.2 s.222) Aynı konuya Hasibe Mazıoğlu "Türk Edebiyatı'nda Mevlid Yazan Şâirler" başlıklı makalesinde (Mazıoğlu 1974 s.60) anılan eseri kaynak göstererek altıncı sırada almıştır ve Âkif Bursalı gösterilmektedir. Bu listenin baş kısmında, "...Bazıları da mevlid yazmadıkları halde kaynakların yanlış bilgi vermiş olmaları mümkündür." denmektedir ki bu kanaatta haklılık payı olduğu kabul edilmelidir. Ancak Âkif'in mevlid metni elimizdedir.

Mevlid konusunda çalışmalarıyla isim yapmış olan Necla Pekolcay'ın kitabının Türkçe Mevlid Metinleri başlığı altındaki bölümde (Pekolcay 1980 s.46) Âkif'in adından söz edilmemiş olması, söz konusu metnin en az bir nüshasının tarafından görülememiş olmasına bağlanabilirse de oldukça güvenilir bir kaynak olan Osmanlı Müellifleri'ne atfen Âkif'in adı listeye dâhil edilebilirdi.

M.Tayyib Okiç de makalesinin Türkçe Mevlidler kısmında , B.Mehmed Tâhir'e atfen Âkif'in adını zikretmektedir.(Okiç 1976 s.25).

* * *

Âkif'in hayatı hakkında hiçbir bilgimiz yoktur. Çeyrek yüzyıl önce, Bursa ile bağlantılı doktora çalışmalarımı sürdürürken, Zeynîler Haziresi'ndeki incelemelerim esnâsında, çeşme üzerine yerleştirilmiş, **Zeynîler Camii**

Çevresinde Gömülü Büyükler başlıklı, mermer üzerine isimleri kazınmış bazı zevâtın adlarını ve vefat tarihlerini görerek fotoğrafını çekmiştim. Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu'nun 10.08.1957'de buraya yerleştirdiği bu kitâbenin son sütûnunda, diğer bir isim olan Kemâl ile birlikte Âkif'in vefat tarihleri 1814 gösterilmektedir. Yaklaşık yirmi yıl sonra Hasan Turyan'ın kitaplaşan bir çalışmasında Âkif'ten söz edilerek (Turyan 1985 s.158), "Emir Sultan'daki mevlid merâsimlerinde uzun zaman okunan bir mevlid yazmıştır..." denilmektedir.

* * *

Söz konusu mevlid metninin Kastamonu için apayrı bir yeri vardır. Benzeri bir uygulamaya başka hiçbir yerde rastlamadım. Bu yazının gecikmesindeki esas sebep, Türkiye'nin değişik bölgelerinden yaptığım istihbarat sonucu belli bir kanaate sahip olma sürecidir. Mevlid'in Kastamonu bağlantısı etrafında ve ülkenin çok değişik yerlerinde, özellikle Bursa'da, bu mevlidin bilinip bilinmediği ve okunup okunmadığı konularında 15 yıldır yaptığım soruşturmalarda, uygulamanın sadece Kastamonu'da, hanımlar arasında, evlerde okunan mevlidlerde bu metnin okunduğunu ve **Kadınlar Mevlidi** olarak da adlandırıldığını; bunun dışında yazarı Bursalı olmasına rağmen orada bile günümüzde bilinip tanınmadığını tespit etmiş bulunuyorum. Yukarıda temas edilen Hasan Turyan'ın ifadesi, belirli bir dönem için ve sadece Hz.Emir Sultan Câmii'nde geçerli olmuş olmalıdır. Bursa ile ilgili çalışmalarım esnasında bu mevlide ve yazarına rastlamadım.

Kadınlar Mevlidi olarak sadece evlerdeki hanımlar arası mevlid merasimlerinde okunan bu metin, böylece folklor açısından bir değere de sahip olmaktadır. Kâmil Toygar'ın bu konuda kaleme alınmış, oldukça kapsamlı "Türkiye'de Mevlid Çevresinde Meydana Gelen Folklorik Unsurlar" başlıklı bir bildirisinde (Toygar 1982 c.4,s.517-534), bu husus tarafından bilinmediği için temas edilmemektedir. Ancak Kastamonu'ya nasıl geldiği ve hanımlar arasında hangi şartlarda hüsn-i kabûl gördüğü hususu hâlen de meçhûlümüzdür. Kadınlar Mevlidi olarak bu metnin varlığından haberdar olmam, yaklaşık yarım yüzyıllık bir olaydır. İlkokul yıllarındaki boş ve tatil zamanlarımda devamlı sûrette dükkanına giderek kendisinden istifade ettiğim, mahallî sanatkâr Hattat Emrullah Demirkaya (Abdulkadiroğlu 1997/1 s.497, 1997/2 s.304), diğer işleri arasında yakaladığı bütün boş vakitlerini kadın mevlidi yazmakla geçirir ve yazdığı metinleri isteklilere emeği karşılığı verirdi. Nitekim böyle bir metnin fotokopisi de bu çalışmada dikkate alınmıştır.

Kastamonu'da Kadın Mevlidleri'nde bu metin, bazı bölgelerde, özellikle Artvin/Yusufeli ilçesinde halk arasında okunan **Kız Mevlidi** (Elimiz altında iki baskısı vardır: a) İstanbul/Emniyet Ktb. neşri H.1331, Hüseyin Hüsnü hattı ile;

b) İstanbul/Yusuf Ziya Mtb., H.1339, Mehmed Kâmil hattı ile - her ikisi de 32 sayfa, 15 sütundur) ile karıştırılmamalıdır.

Âkif Mevlidi'nin Nüshaları: Mevlidin müellif hattı elimiz altında mevcut değildir, bulunması ihtimali de çok zayıftır. Bu çalışmada dikkate alınan istinsah nüshaları ve onlar hakkında toplanan bilgilere ilâveten, bu metni okuyanlar haklarında elde edilebilen bilgiler de kendi içinde verilecektir. Bilhassa bu son kısım, Âkif Mevlidi'nin bu bölgede uzun yıllardan beri Kadın Mevlidi olarak, hanımlar arasında ve evlerde okunduğunun isbâtı olacaktır.

1. **Nazire Arslan Nüshası:** Kastamonu'da halk arasında Güzel Nazire hanım olarak dillere destan güzelliğiyle ün salmış Hâfız Nazire Hanım'ı ben yakinen tanımıştım. Fakat bu bilgileri Yrd.Doç.Dr. Mustafa Eski, 1985 yılında temin edip göndermişti. O tarihte Nazire Hanım 85 yaşında idi ve takip eden aylar içinde dünyasını değiştirdi. Nazire Hanım Kur'an okullarında okumuş ve özellikle mahallinde şöhret bulmuş isimleriyle Zeliha Hoca, Cebeci Hoca ve Boyacı Hoca'dan ders almış; konuşulan tarihte 70 yıllık mevlidhan; bu süre zarfında hep kadın mevlidi okumuş; kendisinden önce de aynı metnin okunduğunu; bilhassa Göbelek Hoca ve Biber Hoca'nın da eskiden beri bu metni okuduklarını duymuş; kadınlar arasında Süleyman Çelebi Mevlidi'nin okunmadığını kesinlikle biliyor; yaşıtları arasında bu metni Kalaycı Hoca, Pirinççi Hoca, Kesimoğlu Hoca ve Belediye Ebesi Şemsi Arısoy Hanım'ın, Arap Hasan'ın Hafız Hanım'ın okuduklarını biliyor. Bütün bunlar, yanıltmayacak bir tahminle en azından 1830 yılından beri bu şekilde okunduğunu göstermektedir. Nazire Arslan'ın okuduğu metin, elyazması 40 yapraktır. Sayfalar 7 veya 8 satırlıdır. Ebadları 210x140, 150x110 mm.dir.

2. **Bedriye Yakamercan Nüshası:** Hafız Bedriye Yakamercan Hanım hem kendisi hem de eşi merhum Hafız Tevfik Efendi,Yakamercan ailesi olarak Kastamonu'nun köklü ailelerindendir ve ailenin her ferdi hoca olarak bilinir.Tevfik Bey ve Bedriye Hanım ailesi yaklaşık 60-70 yıl önce İstanbul'a göç etmişlerdir. Tevfik Efendi merhum, meşhur Fâtih Câmii Başimamı ve Diyânet İşleri Mushaflar İnceleme Kurulu eski başkanı Hafız Ömer Aköz (Abdulkadiroğlu 1997/1 s.492, 1997/3 s.509) Hoca'nın ilk dönem talebesinden olup Mushaflar İnceleme Kurulu üyesi idi. Erenköy'de oturuyorlardı. Bedriye Hanım çevresiyle o derece sıkı ve samimî münasebetler içinde bulunuyordu ki Erenköy ve çevresinin **Hacı Annesi** oluvermişti. Evinde birçok kimseye Kur'ân'ı , İslâm'ı talim etti ve bu mevlid metnini Kastamonu geleneğinin devâmı olarak yaklaşık yarım yüzyıldan fazla okudu, dinletti. Bu aileyi de yakinen tanımakla birlikte, rahmetli annem ile çok sıkı dost olduklarından, bu metni onun aracılığıyla 1985 yılında temin etmiştim. Aynı sene içinde bu hanım da irtihâl eyledi. Metin 15 yaprak olup 240x170, 170x120 mm. ebadındadır. Sayfalar 13-14 satır olarak değişiklik göstermektedir.

3. **Emrullah Demirkaya Nüshası:** Yukarıda kısmen temas edildiği üzere Hattat Emrullah Efendi'nin yazdığı kopyalardan birinin fotokopisidir. 1964 yılında yazılmıştır. 19 yaprak olup 210x145, 180x110 mm.dir. Öncekilere, hatta el atında bulunan bütün nüshalara göre hat ve sanat değeri daha fazladır. Sayfalar cedvelli ve muntazam olup 17 satırlıdır.

4. **Milli Kütüphâne Nüshası:** Sabahat Gönül tarafından 05.10. 1982'de satılan bu nüsha Ankara Millî Kütüphânesi YA 4997 numarada kayıtlıdır. İlavesi ile birlikte 8 yaprak olup 230x140, 170x110 mm. dir. Başka başka satırlıdır, 2 Şevval 1325 Cuma günü istinsah edilmiştir.

5. **Afyon/Gedik Ahmet Paşa Kütüphânesi Nüshası:** Kütüphanenin 18316 numarasında kayıtlı bu nüshayı tesbit ederek suretini gönderen Yrd.Doç.Dr. Mehmet Sarı'dır. 17 yaprak olup satırlar manzum kısımda 13-14 olarak değişmektedir. 210x150, 170x100 mm. dir.

6. **Kâmil Şahin Nüshası:** Bu konu ile uğraştığımı bildiği için Sahhaf Kâmil Şahin, bu nüshayı hediyyeten vermişti. 2 numarada yazılı Bedriye Yakamercan nüshası ile tıpatıp aynı özelliği taşıyan bu nüshanın, aileye ait kitapların satılması esnasında ele geçmiş olduğu tahmin edilmektedir. Diğer teferruatı tekrarlamak istemiyorum.

7. **Mehmet Tufan Aslan Nüshası:** Kastamonu'da ikâmet eden ve eski yıllarda elyazması eserlerle özel alâkası bulunan adıgeçen, bu nüshayı bana vermişti. 13 yaprak olup 210x160, 160x130 mm. ebadlıdır. Sayfalar cedvellidir, fakat hat değeri yoktur. 13-14 satırlıdır. Hacı Salimoğlu tarafından 9 Rebiülâhir 1336'da istinsah edilmiştir.

8. **Ankara Millî Kütüphanesi Nüshası:** Kütüphânenin YA 2009/7 numarasında kayıtlı bu nüsha içinde değişik metinler vardır ki âdeta bir mevlid mecmuasıdır. Karahisarlı Musâ Kâdih tarafından istinsah edilen nüshanın sonundaki tarih yanlış atılmış, karışıklığa tashih edici bir anlam verilememiştir. Diğer metinlerin sonlarındaki tarihler 1308 yılı civarında olduğundan bunun da aynı yıl yazılmış olabileceği düşünülebilir. Bu çalışmada, bu metin esas alınmıştır.

9. **Kültür Bakanlığı HAGEM Nüshası:** Yazının baş kısmında kısaca künyesi verildiği üzere (NE 730085), merhum İhsan Ozanoğlu tarafından daktilo metni olarak çoğaltılan bu nüsha, her ne kadar **Kadın Mevlidi** olarak adlandırılmışsa da Âkif'in mevlid metninden olmayan parçaların da dahil edildiği dikkati çekmektedir. Bu sebeple çalışmada bu karışık nüshayı dikkate almadık. Esasen bu nüshada Âkif adını da bulamadık. İhsan Ozanoğlu'nun değişik metinlerden seçmeler yaptığı, ara yerlerine dualar ve ilâhiler de eklediği bu metin üzerinde daha sonraki çalışmalarda ayrı ve müstakil bir değerlendirme yapmayı düşünüyoruz.

Bu yazı vesilesiyle hatırasına derginin çıkarıldığı Himmet Biray'ı ve yazıda adları geçenlerden rahmet-i Rahmân'a kavuşanları hayırhahlık duyguları

içinde hatırlayarak hepsinin ruhlarına Fâtiha hediye ediyor; malzeme temininde dostça yardımcı olanlara teşekkürü bir borç biliyorum.

METİN

ÂKİF MEVLİDİ

Bazı Açıklamalar:

Şimdiye kadar bir nüshasının varlığından söz edilmeyen Âkif Mevlidi'nin dokuz nüshasını tesbit etmiş bulunuyoruz ve bunların asılları veya fotokopileri özel kütüphânemizdedir. Burada metni vermeden önce, nüsha karşılaştırması yaptık, fakat bu kabil çok yazılan ve çok okunan metinler, üzerinde vâki müdahaleler sebebiyle, ya altından kalkılamaz bir hâl almakta ya da farklılıkların çokluğu âdeta esas metni gölgeleyecek bir durum ortaya çıkarmaktadır. Okuyucuları bu sıkıntıdan kurtarmak ve bilinmeyen bir metni hâfızalara yerleştirmek; hatta mevlidhanların tercihini rağbetlendirmek için, teferruatı dahil etmeyerek düz metni verdik. Bu metin için Ankara Millî Kütüphâne YA 2009/7 numarada kayıtlı, mevlid mecmuası diyebileceğimiz Mûsâ Kâdih'in 15 Rebiülevvel 1308 tarihli istinsahını esas aldık. Metin, yazmanın 25b-28b yaprakları arasında bulunmaktadır. Metni yazarken beyitlerin vezinlerini kontrol ettik; zaman zaman diğer metinlerden kelime alarak tashihler yaptık.Esas alınan metnin başına değişik metinlerden alınan bazı parçaları da dahil ederek hepsinin ortak noktası denilebilecek yepyeni bir metin meydana getirdik. Ancak baş kısmına alınan manzûmeler dağınık olarak diğer mevlidlerin değişik yerlerinde mevcuddur. İlgili yerlerine Kur'an-ı Kerîm'den aşirlere ilâveten ilâhîler de ekleyerek ortaya çıkan metne **Âkif Mevlidi** diyebiliriz. Bu mevlid Süleyman Çelebi Mevlidi'nden mülhem, aynı vezinle kaleme alınmıştır. Bu çalışmaya esas alınan Mûsâ Kâdih metni 139 beyittir. 95-98. beyitler arası 4 beyit B.Yakamercan, S.Gönül ve E.Demirkaya nüshalarından alınarak buraya eklenmiştir. Bu beyitler anlama zenginlik kazandırmaktadır. Anılan kaynak metinlerde ilâve başka beyitler varsa da bu 4 beyit ile iktifâ olundu. Böylece metin 143 beyite ulaşmış oldu. Akıcı bir metindir. Bir geleneğin devamı olarak ülkemizde hanımlar arası okunan mevlidlerde yeniden bu metnin tercih edilmesini ümid ediyoruz.

MEVLİD HİKÂYESİ

Kadın Mevlidi'nin öncesinde okunan bir mevlid hikâyesi vardır. Bu konuyla ilgili olarak İhsan Ozanoğlu (Kastamonu 1907-Aynı yer 13.02.1981), HAGEM arşivinde bulunan (NE 730089) Mevlid Hikâyesi Risâlesi'nde bir hatırasından da söz ediyor. Bu hatıra şudur:

"Şehir ve köylerde genellikle kadın mevlidlerinde **Mevlid Hikâyesi Manzûmesi**'nin okunması şarttır. Aksi takdirde mevlid, halk deyimiyle gıcırım boğma yapılmış (aceleye getirilmiş) olur. Rahmetli annem, Kastamonu çevresinin yegâne mevlidçisi idi. Vefatında kadınlar resmen bana verilmiş bir vazife gibi bu işin tarafımdan idare edilmesini istediler. Tek başıma üç saat mevlid, ilâhî, âyet ve dua okuduğum çok oldu. Bir toplantıda mevlid hikâyesinden sarf-ı nazarla hatta necâtü'l-mü'minde olmayan bir kısım bahirleri geçerek bir kadın mevlidi okudum. Duadan sonra bir kadın "Efendi oğlum bu mevlid hiçbir şeye benzemedi. Sesin güzel, makamın güzel.... ama pek eteği belinde okudun. Bir daha böyle yapma olmaz mı evladım" dedi. Ben cevap verdim "Mevlid hikâyesinden vazgeçmiştim, arzu ederseniz o bahri de okuyup tekrar dua edelim"; "Çok iyi edersin oğlum, mevlid tamamlanmış olur, duamızı alırsın." Ben bu risaledeki hikâyeyi makamdan makama geçerek şâhâne bir tarz ile okudum ve çok beğendiler. Dediler ki "Bir daha Hâfıza hanım annenin mevlidinden dışarı çıkma. O muhterem kadın hepsini okurdu, sen de atlama sakın bir daha..." Görülüyor ki mevlid hikâyesi kadın mevlid töreninde tevhîd ve münacaattan daha önce okunması gerekli bir bahirdir."

El altındaki metinlerin bazılarında da bulunan bu hikâye, Hattat Mustafa Kadırgalı hattı olan Hikâye-i Mevlidi'n-Nebî matbu metninin 42-44. sayfalarında da bulunmaktadır. 39 beyitlik bu manzûmeyi, mahallî töreye uyarak biz de en başa alıyoruz.

Mustafâ mevlidini yâd edelim
İşidenler cânını şâd edelim

Kim safâ verir işiden cânına
Ola kuvvet dînine îmânına

Dinle imdi bir hikâyet edelim
Mevlidin sözüne andan gidelim

Tâ bilesin kim mevlid ne imiş
Hürmeti hem mevlidin nice imiş

Şehr-i Bağdâd'da var idi bir kişi
Gice gündüz hayr idi anın işi

Her Rebiülevvel âyı Mustafâ
Mevlidin eyler idi ol pür-safâ

Ol Habîb'in yoluna komuşdu bâş
Çok yedirdi âş u ekmek türlü aş

Bir yahûdi var idi cârı anın
Key adûsı idi İslâm ehlinin

Avreti eytdi ana bir gün i yâr
Ne aceb işdir işler işbu câr

Her rebiülevvel âyı bu kişi
Hayr idüben yedirir dürlü aşı

Ol yahûdî didi ana ey nigâr
Bir nebîsi vardır anın gül-'izâr

Ahmed-i Muhtârdurur anın adı
Cümle dilde söylenir anın adı

İşbu âyın on ikisinde i yâr
Hem dü şenbe gicesi ol gül-'izâr

Anasından doğdu ol bedr-i tamâm
Cümle 'âlem âfitâbı ol hümâm

Anın içün anda bayram ider ol
Her kişiye dürlü in'âm ider ol

Çün işitdi hâtun anın sözüni
Aklı gidip yâvi kıldı cânını

İrdi ol vakt ana şevk-i Mustafâ
Doldu kalbi zevk-ı şevkıle safâ

Ol gice şevkile yatdı ol nigâr
Gördü düşde ol Muhammed şems-var

Hâzır olmuş cümle ashâbı bile
Cümle âli cümle ahbâbı bile

Didi hâtun bir güzel yüzlü nigâr
Kim durur yok buncalayın gül-'izâr

Didiler Muhtâr Muhammed bu durur
Hem dahi Mahmûd u Ahmed bu durur

Ol Habîbe şevkıle verdi selâm
Hulkıla aldı selâmın ol hümâm

Yâ Resulallah didi söyledi ol
Lutfile Lebbeyk didi ana Resûl

Ağlayuben ol nigâr âh eyledi
Ben sana kemter karavaşam didi

Bana Lebbeyk dimeye nedir sebeb
Ey letâfet madeni kân-ı edeb

Didi ana ol şefîü'l-müznibîn
Ol Habîb ol Rahmeten li'l-'âlemîn

Şevkıle anup ululadın beni
Bil kabûl itdi seni de ol Ğanî

Sana îmân hil'atin virdi Ehad
Sen benimle olusersin tâ-ebed

Ana îmân telkîn itdi ol Resûl
Sıdkile îmâna geldi anda ol

Uykusundan uyanıp âh eyledi
Nezrim olsun Mustafâ'ya hep didi

Erine didi bu gice gördügin
Bildi hâtunun Resûl'e irdügin

Didi gördüm bu gice sen gördügin
Hâk-i pâyine yüzini sürdügin

Âşık oldum ben ana cân ile
Doldu gönlüm nûr ile îmân ile

Ol Resûle uyalım biz cân ile
Yoluna cânı koyalım aşkıle

Hem dahi Hakk'a itâ'at edelim
Mevlid okumağı âdet edelim

Durdu anlar ahdi üzre ber-karâr
Eylediler dîn-i İslâm âşikâr

Mevlide itdükleriyçün hürmeti
Anlara virildi îmân hil'ati

Ger dilersen sen de izzet bulasın
Mevlide cân ile izzet kılasın

Ger dilersiz bulasız âlî-makâm
Aşkıle den essalâtü vesselâm

MÜNÂCAT Lİ-MEVLİDİ'Ş-ŞERİF

Bedriye Yakamercan ve Emrullah Demirkaya nüshalarının baş kısımlarında mevcut olan bu münâcâtı ikinci sıraya alıyoruz:

İlâhî pâdişâh-ı bî-niyâzâ
Yüce dergâhına geldim Hudâyâ

Benim hâcât ile içim doludur
Velî nidem bu nefsim bed-huyludur

Günâh dengini arkama urundum
Aciz toprağına yüzümü sürdüm

Tevâzu birle el sana götürdüm
Kapuna yüz karasını yitürdüm

Bilirim pâdişâh-ı bî-niyâzsın
Sana yalvaranı mahrûm komazsın

Bilirsin kulların ne dediğin
Verirsin her kula istediğin

Çıkacak cânımız işbu bedenden
Ayırmagıl bizi nûr-ı îmândan

Dilerim Hazretine ire âhım
İşidip afvedesin her günâhım

Dahi şol kullarına etdin ihsân
Ana yol bulamaz dünyada şeytân

Hudâyâ koma mahrum ben gedâyı
İnâyetden dirîğ etme 'atâyı

Habîbin ol Muhammed hürmetiyçün
Ki buldu Hazretine kurbetiyçün

Bu halkın gerçi pek çokdur günâhı
Bi-hamdi'llah yine oldur penâhı

Rahmetinden ger bize ihsân ola
Pâdişâhlığına ne noksân ola

Nefse uyduk eyledik bî-had günâh
Bilmeziz ne kılalım ey Pâdişâh

İSTİĞFAR-NÂME

Genellikle evlerde okunan mevlidlerde, hazır bulunanlar topluca istiğfar ederler ki böyle bir arınmadan sonra esas konuya girilir. Bu sebeple **İstiğfar-nâme** olarak adlandırdığımız şiiri buraya aldık. Emrullah Demirkaya nüshasında mensur bir tevbe ve istiğfardan sonra yazılmıştır. Nazire Arslan nüshasında da mevcuttur.

Yâ Hayy ü Vehhab yâ Halîm estağfiru'llahe'l-azîm
Yâ Rabbi Tevvâb yâ Rahîm estağfiru'llahe'l-azîm

Yâ bî-nişân u bî-riyâ(?) yâ bî-mekân u Kirdigâr
Yâ Sâni' u Perverdigâr estağfiru'llahe'l-azîm

Sen tevbe ver ben âsiye kim tâlib olam bî-riyâ
Yâ Ze'l-Celâli Kibriyâ estağfiru'llahe'l-azîm

Cürm ü cinâyet bî-şümâr işlemişim leyl ü nehâr
Bugün peşîmânım hezâr estağfiru'llahe'l-azîm

Dışım beyaz içim siyâh aşım haram işim günâh
Her dem dirîğa hayf u vâh estağfiru'llahe'l-azîm

Hırs u hased buhl u hevâ kesbetmişim ben bî-nevâ
Her derdime sensin devâ estağfiru'llahe'l-azîm

Şerrim dilimde hayrım az ömrüm kasîr fikrim dirâz
Ey bî-niyâz u bî-nüvâz estağfiru'llahe'l-azîm

Ben bana çün kıldım zulüm geldi yolum aldı özüm
Bâri deyedursun dilim estağfiru'llahe'l-azîm

Nefsim bana olmadı râm (?) geydim yedim içdim harâm
Yâ Rab helâlden ver ta'am estağfiru'llahe'l-azîm

İçim dışım zevk u riyâ sözüm yalan yüzüm kara
Zühdüm kamu sehv ü hatâ estağfiru'llahe'l-azîm

Çün kılmadın nebbâşı red kapında ey Ferd ü Samed
Kullara fazlın bî-aded estağfiru'llahe'l-azîm

Lâ-taknetû der yâ Mecîd bize dahi vardır ümîd
Rahmetinden kıl mezîd estağfiru'llahe'l-azîm

Dâim sana derim şükür kim bu deme geldi ömür
Ger söyledim ise küfür estağfiru'llahe'l-azîm

Ümmî Kemâlim yâ Kadîm çokdur günâhım yâ Mukîm
Afvet kerem kıl yâ Kerîm estağfiru'llahe'l-azîm

Şol dem ki göç eyler bu cân yoldaşımız eyle îmân
Yâ Ferd ü Rabbü'l-enâm estağfiru'llahe'l-azîm

TEVHİD-NÂME

Tevhîdin işlendiği bu şiir Bedriye Yakamercan nüshasında vardır ve tarafımızdan **tevhîd-nâme** olarak isimlendirilmiştir.

Başlan Bismi'llah ile gelin tevhîd edelim
Nûr-ı İsmi'llah ile gelin tevhîd edelim

Tevhîd hoş nesne olur tevhîd eden mest olur
Mevlâ ile dost olur gelin tevhîd edelim

Gel ölmeden ölelim aşk bahrine dalalım
Hakk'a kurbân olalım gelin tevhîd edelim

Sular gibi aşalım deryâ gibi coşalım
Aşkile başlayalım gelin tevhîd edelim

Mevlâ'yı sevmek gerek yolunda ölmek gerek
Bâş u cân vermek gerek gelin tevhîd edelim

Verir ol câna safâ bulur andan vefâ
Hak Muhammed Mustafâ gelin tevhîd edelim

Arşa çıksın ünümüz dîdâr görür gözümüz
Pür-nûr olsun özümüz gelin tevhîd edelim

Arş altında melekler döner çarh u felekler
Kabûl olur dilekler gelin tevhîd edelim

Şeyhim etsin himmeti Allah ede rahmeti
Hak Muhammed ümmeti gelin tevhîd edelim

Monla Hünkâr pîrimiz yolundadır sırrımız
Dönmez andan birimiz gelin tevhîd edelim

KASİDE-İ MEVLİD-İ ŞERİF

Bedriye Yakamercan, Emrullah Demirkaya, Sabahat Gönül nüshalarının baş kısımlarında bulunan ve **Mevlid-i Şerîf İlâhisi, Medhiyye-i Mevlidi'n-**

Nebî olarak da adlandırılan bu manzûme, mevlide başlanmadan önce bir davet anlamı taşıdığından buraya alındı:

Ey Hudâ'dan lutf u ihsân isteyen
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel
Cennet içre hûr u gılmân isteyen
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel

OI Resûlün doğduğu şeb bî-gümân
Leyle-i Kadr'e müşâbihdir hemân
Bulmak istersen cehennemden amân
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel

Zât-ı pâki cân u dilden dinle sen
Mahz-ı nûr-ı Hak'dır ol zât-ı hasen
Olduğunca dünyâda sâğ u esen
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel

Meclis-i mevlidde ey Vâlî müdâm
Ol Resûl'e kıl salât ile selâm
Cennet-i a'lâ'da istersen makâm
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel

Fikr edip elbet dünyâdan göçmeyi
Cennet'e âhir sırattan geçmeyi
Havz-ı Kevser'den dilersen içmeyi
Mevlid-i pâk-i Resûlillah'a gel

DUÂ Lİ-MEVLİDİ'N-NEBÎ

Hem duâ hem de Hazret-i Peygamber'e salavâtı içine aldığından, mevlidin önünde buraya alınması uygun görüldü. Bedriye Yakamercan, Nazire Arslan ve Emrullah Demirkaya nüshalarında bulunmaktadır.

Ey Semî' u Basîr olan Mevlâ
Ey du'âlar kabûl edici Hudâ

Az ömür içre çok günâhım var
Bakma eksikliğime yâ Settâr

Kılma isyânım için azâb-ı kesîr
Bize ihsânınla kıl ta'zîz

Nakl edip bu kelâmı dedi Nebî
"Sebakat rahmetî ('alâ) gazabî"

Cânı haclet oduna yandırma
Bizi mahşer günü utandırma

Geç günâhımdan etme bana gazab
Senden utandığım yeter yâ Rab

Nûr-ı îmânı câna yoldaş et
Emrini âhiret karındaş et

Nûr-ı dîdâra lâyık eyle bizi
Ara yerden getür hicâb-ı tîzi

Korkum oldur varınca ben gümrâh
Ede benden cehennem istikrâh

Ola tapun deminde bize penâh
İlmine lâ ilâhe illa'llah

Bizi yoldan çıkardı nefs-i denî
Kulunam ne eylersen eyle beni

Bin bir adın hürmetiyçün yâ Rab
Rahmet et cümle ümmet-i Muhammed'e hep

Bir bölük derd-mendin ey Mevlâ
Emeği hiç ola mı zâyi ola

Rahmetine lâyık eyle yaz ânı
Hem okuyup kim okutursa bunu

Başlanan mevlidimiz eyle kabûl
Sensin a'lâlardan a'lâ pür-usûl

Okunan evlere insin rahmet
Dinleyen cânlara versin râhat

Muhammed Mustafâ etsin şefâ'at
Seversen aşkıla getir salavât

Burada değişik salavât örnekleri vardır.

MEVLİD METNİ:

Bismillahirrahmarirrahim

25b Allah âdın yâd edelim ibtidâ
Olmasın diller Hak isminden cüdâ

Allah âdıyla edelim feth-i bâb
Bâb-ı Hakk'a edelim tâ intisâb

3 Allah âdın yâd iderse bir kişi
Hak ana âsân ider cümle işi

Allah âdın yâd iden handân olur
İki âlemde her işi âsân olur

Aşkıle Allah dise bir kul hemân
Ana Lebbeyk ya kulum der Müste'ân

6 Allah âdın yâd iden bulur necât
Allah âdıyla bulur her şey sebât

Sanma kim Allah diyen mahrûm olur
Belki Hakk'ı terk iden mezmûm olur

Şâhlara oldur veren tahtile tâc
Cümle âlem ana eyler ihtiyâc

Allah Allah diyelim gel aşkıle
Dîdemiz pür-hûn ola tâ şevkıle

Cürmümüz afv ide Gaffâru'z-zünûb
Aybımız setr ide Settâru'l-'uyûb

Öyle Allah ki nazîri yok ânın
Öyle sultân ki vezîri yok ânın

Hiç mekânı yoktur ânın ey hümâm
Hâzır u Nâzır u Hayyü lâ-yenâm

Şübhemiz yok birdir ol Rabbü'l-'ulâ
Gerçi iki dedi kâfirler âna

Var idi evvelde Âdem yok idi
Gizli genc idi bu 'âlem yok idi

Bâri tatvîl etmeyelim vasfı çok
Birdir ol Allah'tan artık Tanrı yok

FAHR-I 'ÂLEM SADR-I BEDR-İ KÂİNÂT
RÛH-İ PÂK-İ MUSTAFÂ'YA VER SALÂT

Ey azizler edelim feth-i kelâm
Bir vasıyyet kılalım beyne'l-enâm

26a 18 Ol vasıyyet kim anı tuta hemîn
Ede rahmet ana Rabbu'l-'âlemîn

Edelim evvel salâtile selâm
Rûh-ı fahr-ı 'âleme her subh u şâm

Hem dahî evlâdına ashâbına
Rahmet olsun cümleten ahbâbına

21 Her kim ister bula Cennet yolunu
Fâtihayla yâd ide ben kulunu

Musannıfîn müellifîn rûhıyçün Hak rızâsıyçün el-Fâtiha

Çünkü Hak vasfın biraz yâd eyledin
Lütf-ı Hakla kalbini şâd eyledin

Nice vasf etsin ânı bî-çâre kul
Kudretine nice bulsun doğru yol

24 Evvel oldur Âhir oldur bî-gümân
Zâhir oldur Bâtın oldur her zamân

Cümle halkı sonradan vâr eyledi
Sun'unu 'âlemde izhâr eyledi

Dinle imdi ne yarattı ibtidâ
Nakl idem nâkılden ânı ben sana

Nûr-ı zât'dan aldı bir kabza Hudâ
Ol Muhammed Mustafâ didi ana

Kudretiyle kıldı ol nûra nazar
Terledi ol dem hayâdan ser-te-ser

Her bir a'zâşı terinden ol İlâh
Rûhları halk eyledi bî-iştibâh

Yaratıp ol demde mir'ât-ı hayâ
Nûra karşı tuttu ol demde Hudâ

Bak deyip emretti ol Rabbu'l-'ulâ
Baktı kendin gördü nûr-ı Mustafâ

Hüsnünü gördükde oldu pür-safâ
Hamd idüp beş kerre secde kıldı tâ

Ol sebebdendir bize kılmak namâz
Eylemek her günde beş kerre niyâz

Sonradan halk oldu bu 'arz u semâ
Her ne var fevka'l-ulâ tahte's-serâ

Âdemi halk etdi verdi 'izz ü nâz
Alleme'l-esmâ ile ey ser-firâz

36 Âdemi kıldı halîfe ‘âleme
Secde etdiler melekler Âdem'e

Hem Muhammed nûrı alnında karâr
Etdi bâ-emr-i Cenâb-ı Kirdigâr

26b Sonra Havvâ alnına nakl etdi nûr
İzzet eylerdi ana vahş (u) tuyûr

39 Sonra Şit'e geldi nûr etdi karâr
Eyler idi nûr ile ol iftihâr

Pâk mutahhar silsileyle geldi tâ
Hazret-i İbrahim alnına ziyâ

Sonra İsmail'e geldi nûr-ı pâk
Âlemi kıldı cemâli tâb-nâk

42 İşbu resme ol mutahhar silsile
Bülbül-âsâ kondu hep gülden güle

Âkıbet nakl etdi Abdullah'a nûr
Bir zamân bu hâlile kıldı mürûr

Gerçi son geldi cihâna şâh-ı dîn
Hak Habîb'i oldu Fahru'l-mürselîn

Gerçi evvel geldi hayli enbiyâ
Cümlenin sultânı oldu Mustafâ

Cümlesi kıldı şerî'at âşikâr
Dîn-i Ahmed geldi nesh etdi ne var

Hâtem-i mühr-i nübüvvetdir Resûl
Hâtim-i şâh-ı risâletdir Resûl

FAHR-I ÂLEM SADR-I BEDR-İ KÂİNÂT
RÛH-İ PÂK-İ MUSTAFÂ'YA VER SALÂT

Âmine Hâtun Vehb'in duhteri
Nûr-ı 'Abdi'llah'a oldu müşterî

Emr-i Hak'la kıldılar ol dem nikâh
Oldular iki taraftan inşirâh

Bir gece nakl etdi nûr-ı Mustafâ
Mâderinin cebhesin kıldı ziyâ

Gelmeden bu 'âleme Hayru'l-beşer
Rahm-i mâderde henüz 'âlî-makar

Zâhir oldu nice dürlü mu'cizât
Dost u düşmân gördüler hep kâ'inât

54 Çünkü oldu vakt (u) sâ'âti tamâm
Kim gele bu 'âleme Hayru'l-enâm

Ol Rabi'u'l-evvel âyı bî-gümân
On ikinci gecesiydi ol zamân

Hem dü-şenbe gecesiydi bî-hilâf
Böyledir kavl-i sahîh yok ihtilâf

57 Ol nebînin ânesi nakl eyledi
Ol gece gördügünü hep söyledi

Ol gece hânemde ben tenhâ idim
Oğlumun teşrîfine şeydâ idim

27a Çıktı hânemden o dem nûr-ı ziyâ
Nüh-felekten geçdi gitdi gûyiyâ

60 Lem'ası tutdu cihânı ser-te-ser
Gündüz oldu sandılar ol şeb meger

Nûr-ı 'arşı mahv ederdi öyle nûr
Sad-selâm etdi vuhûş (u) hem tuyûr

Yer ile gök arası doldu melek
Başladı devrâna aşkıle felek

63 Üç melek gördüm elinde üç livâ
Biri mağribde biri maşrıkda tâ

Ka'be'nin üstüne dikmişler birin
Gulguleyle doldu bu rûy-ı zemîn

Yazılı kudretle sancaklar tamâm
İsm-i Hak nâm-ı Muhammed ey hümâm

66 Çün göründü bana Hakk'ın kudreti
Yalınız hânemde kıldım hayreti

Fikr ederdim bî-kesim Yâ Râb deyu
Oğlumun teşrîfini fehm eyleyu

Nâ-gehân şakk oldu dîvâr tamâm
Geldi üç hûrî bana verdi selâm

69 Âsiye Meryem biri Havvâ idi
Cümlesinin hüsnü bî-hemtâ idi

Çünkü gördüm bunları kıldım hayâ
Fehm edip utanma dediler bana

Hizmetinle biz mübâhât eyleriz
Sen bize emr et meserret eyleriz

72 Geldiler etrâfıma oturdular
Müjde-i teşrîf-i Ahmed verdiler

Dediler ferzendin-âsâ gelmedi
Bu cihâna misli sebkat kılmadı

Budur ol bâğ-ı risâlet bülbülü
Gülşen-i 'ilm-i ledünnînin gülü

75 Budur ol âyîne-i nûr-ı Hudâ
Budur ol Ahmed Muhammed Mustafâ

Şem'ine 'âlem anın pervânedir
Meclisinde hem-dem-i mestânedir

Ey Âmine tâli'in mes'ûd imiş
Kevkeb-i bahtın senin Mahmûd imiş

78 Gûş edince müjde-i mevlûdumu
Hamd ile yâd eyledim ma'bûdumu

Âmine eydür çü vakt oldu yakîn
Kim gele dünyâya ol Sultân-ı dîn

27b Teşne-leb oldum harâretden katı
Sundular bir kâse Cennet şerbeti

81 FAHR-I 'ÂLEM SADR-I BEDR-İ KÂİNÂT
RÛH-İ PÂK-İ MUSTAFÂ'YA VER SALÂT

Nûş edince sandım ol Âb-ı hayât
Cür'asın nûş eyleyen bulmaz memât

Nûr-ı mahz oldu o dem cismim tamâm
Gam gidip gönlümden oldum şâd-kâm

84 Kuş gibi geldi o dem Cibrîl Emîn
Arkamı sığadı eliyle hemîn

MAHALL-İ KIYÂM Lİ MEVLİDİ'N-NEBİYYİ 'ALEYHİ'L-KİRÂM

Doğdu ol sâ'atde Fahr-i kâ'inât
Nûrile müstağrak oldu şeş-cihât

Çün kadem basdı cihâna şâh-ı dîn
Hâk-i pâyine yüzin sürdü zemîn

87 Âsumâna iftihâr etdi zemîn
Bana geldi Rahmeten li'l-'âlemîn

Hep müneccimler mu'attal oldular
Bâb-ı necmi cümle bağlı buldular

Keniseler göçdü yeri oldu harâb
Geldi Kisrâ başına türlü azâb

Hep yere düşdü sanemler Ka'be'de
Kopdu müşrikler içinde 'arbede

Şâd (u) handân oldu hep vuhûş tuyûr
Dediler geldi cihâna şimdi nûr

Gulguleyle doldu 'âlem ser-te-ser
Söyledi insan gibi dîvâr u der

Müjde kıldı birbirine cümle halk
Dediler kim geldi ol Mahbûb-ı Hak

Cümle hûrîler melekler geldiler
Merhabâ ehlen ve sehlen dediler

Her biri elinde bir nûrdan tabak
Kim yaratmış sun'ı birle anı Hak

İçleri dolu cevâhir anların
Başına saçu için Peygamber'in

Geldiler bölük bölük ehl-i cinân
Kıldılar ol cevhere gevher-nişân

Saçu saçıp çok ziyâret etdiler
Hûrî Rıdvân hep melekler geldiler

Merhabâ hoş geldin ey hatmü'r-rusul
Sensin ancak gülşen-i 'âlemde gül

Merhabâ ey bülbül-i bâğ-ı elest
Cümle 'âlem aşkın(ile) oldu mest

Merhabâ ey âfitâb-ı bî-zevâl
Merhabâ mâhitâb-ı lâ-yezâl

Merhabâ ey Zât-ı Hakk'ın mazharı
Merhabâ ey enbiyânın rehberi

Merhabâ ey Şâh-ı 'âlem merhabâ
Merhabâ ey Fahr-i 'âlem merhabâ

28a Merhabâ ey nâzenîn-i kâ'inât
Merhabâ ey melce-i cümle 'usât

Bu alâmâtı görünce Âmine
Çok tefekkür kıldı kendi kendine

Daldı bahr-i hayrete ol zî-şeref
Gördügünce kıymetî dürr ü sadef

Aklımı bâşıma cem etdim o dem
Baktım etrâfıma kim ânı görem

Beyte karşı secde kılmış Hazret'e
Başlamış Mevlâ'ya ol dem tâ'ate

Hem mübârek lebleri söyler kelâm
Bilmezem ne söyledi ol nîk-nâm

Dikkatile dinledim ol serveri
Anladım ol dem kelâm-ı cevheri

Arz-ı hâcât eyleyip derdi o Şâh
Ümmetî vâ ümmetî vâ ümmet âh

Rabbi afveyle günâh-ı ümmeti
Bir avuç toprağa eyle rahmeti

Merhamet et anlara kılma 'azâb
Atma yâ Rab âteşe etme kebâb

Bana ver yâ Rabbi zenb-i ümmeti
Ben de verem anlara hep tâ'ati

Gözlerimin yaşına bağışla hep
Cümlesi bî-çâredir kılma gazab

Hak'dan ol dem geldi bir türlü hitâb
Der Habîb'im ağlama etmem 'azâb

Ağlayıp aldım o dîn sitâresin
Bağrıma bastım o cânım pâresin

Anı gördüm kara gözlü sürmeli
Her kişi ayağına yüz sürmeli

Bakamaz kimse kamaşır gözleri
Tatlıdır sükker gibi hep sözleri

120 Sünnetin terk eyleme insâf kıl
Âteş-i aşkıyla kalbin sâf kıl

FAHR-I 'ÂLEM SADR-I BEDR-İ KÂ'İNÂT
RÛH-İ PÂK-İ MUSTAFÂ'YA VER SALÂT

Yâ İlâhî Mustafâ'nın hakkiçün
Menba'-ı sıdk u safânın hakkiçün

123 Gonce-i bâğ-ı risâlet hakkiçün
Bülbül-i gülzâr-ı ismet hakkiçün

Nûr-ı aşkı hakkiçün Peygamber'in
Sırr-ı sıdkı hakkiçün ol serverin

28b Âl u evlâd-ı Muhammed hakkiçün
Cümle-i yârân-ı Ahmed hakkiçün

126 Âşıkın âh-ı derûnu hakkiçün
Zümre-i aşkın cünûnu hakkiçün

Her seher feryâd-ı bülbül hakkiçün
Hüsn-i bûy-ı gonce vü gül hakkiçün

Mübtelâ-yı derd ü mihnet hakkiçün
Dûd-ı âh-ı ehl-i hasret hakkiçün

Bende-i rûy-ı siyâhız âh u vâh
Mücrimiz hem pür-günâhız âh u vâh

Nefse uyduk tutmadık fermânını
Afvedip eyle bize ihsânını

Dâm-ı gafletden bizi âzâd et
Bâb-ı tevfîki küşâd et şâd et

Yüz sürüp dergâhına geldik amân
Âteşe yakma bizi yâ Müste'ân

Senden olmazsa meded âh nidelim
Gayrı kimin kapısına gedelim

Verme yâ Râb şems-i îmâna zevâl
Eyleme âhir nefesde pür-melâl

Çün sabâh-ı mahşer oldukda amân
Sorma yâ Râb fi'limizden ol zamân

Fahr-i 'âlem aşkına göster Cemâl
Cümle mü'min kullara ey Zü'l-kemâl

Bu günâhkâr Âkif'i ağlatma âh
Âteş-i hicrâna yakma yâ İlâh

Rûh-ı Fahr-i 'âleme olsun selâm
Âl ü Ashâb-ı Resûl'e bi't-tamâm

Râzı olsun ümmetinden şâh-ı dîn
Rahmetu'llahi 'aleyhim ecma'în

Her cefâya kıl tahammül bul necât
Söyleyelim cân u gönülden salât

Sâbir olanlar bulur âhir necât
Diyelim aşkıle şevkıle salât

Âkifî'ye her kim ederse du'â
Ânı mağfûr eyleye Bârî Hudâ

FAHR-İ 'ÂLEM SADR-I BEDR-İ KÂ'İNÂT
RÛH-İ PÂK MUHAMMED'E VERİN SALÂT

15 Rebiulevvel 1308

KAYNAKLAR

Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Güncel Yazılar (1997/1),"Ölümünün Kırkıncı Yılında Ömer Fazıl Aköz Hocaefendi" s.492-496; "Hattat Emrullah Efendi'nin Hâtırasına" s.497-499, Ank. 1997.

Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Kültürümüzden Esintiler (1997/3), "Ömer Fazıl Aköz" s.509, Ank. 1997.

Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları (1997/2), "Kastamonu'da Dinî Folklor veya Dinî-Manevî Halk İnançları" s.158-188; "Bartın ve Çevresinde Dinî-Manevî Halk İnançları"s.189-217;"Kastamonulu Üç San'atkârımız Hattat, Nakkaş/Nahhât, Taş Ustası" s.304, Ank. 1997.

Ahmet Ateş, Vesîletü'n-Necât, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1954.

Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, Matbaa-i Âmire, İst. 1333, c.2

Hasan Turyan, Hazret-i Emir Sultan ve Zeynîler Haziresi, Bursa 1995.

Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şâirler", Türkoloji Dergisi, Ankara 1974, c.VI, Sayı 1, s.31-62.

Hasibe Mazıoğlu, "Yeni Mevlid Metinleri", I.Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bildiriler, 1972'den ayrı basım, Ank. 1975.

Hikâye-i Mevlidi'n-Nebî (S.A.V.), Mustafa Kadırgalı hattı Matbaa-i Osmaniyye, 1311.

Kâmil Toygar, "Türkiye'de Mevlid Çevresinde Maydana Gelen Folklorik Unsurlar", II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ank. 1982, c.IV, s.517-534.

Kız Mevlûdu, Dersaadet, Hüseyin Hilmi hattı, Emniyet Kitabevi, İst:1331; Mehmed Kâmil hattı Yusuf Ziya Mtb., İst.1339.

İhsan Ozanoğlu, Kültür Bakanlığı HAGEM Arşvi

NE 730089 Mevlid Hikâyesi

NE 730086 Köy Mevlidi

NE 730085 Kadın Mevlidi

NE 730038 Mevlid/Derviş Osman

NE 730037 Mevlid/Süleyman Çelebi

M. Seyfettin Özege, Eski Harflerle Basılmış Türkçe Kitaplar Katalogu, İst. 1875, c.3, s.1131-1133.

M.Tayyib Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin

Tercümeleri", Atatürk Ü. İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, Erzurum 1976, 1. Sayı, s.17-78.

Musahhah Mevlid-i Şerîf, Rıza Efendi tashihi ile, İst. Mahmud Bey Mtb. 1324.

Necla Pekolcay, Mevlid/Süleyman Çelebi, İstanbul 1980.